

SLOVENSKÁ REČ

MESAČNÍK PRE ZÁUJMY SPISOVNÉHO JAZYKA

ROČNÍK ŠIESTY

SEPTEMBER 1937—JÚN 1938

REDIGUJE HENRICH BARTEK
VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

TLAČIL KNIHTLAČIARSKY ÚČ. SPOL. V TURCIANSKOM SV. MARTINE

O B S A H

<i>Henrich Bartek</i> : Spisovný jazyk slovenský	50, 85, 163, 289
Nové príspevky k dejinám slovenčiny	305
<i>Anton Bernolák</i> : Bajzova slovenčina	33
<i>Wladyslaw Bobek</i> : Rusizmy, polonizmy a juhoslavizmy v literárnom jazyku slovenskom	11, 103, 154, 213, 263, 300, 340
<i>Ing. JuraĽ Ferényi</i> : Poznámky k technickému názvosloviu	43
Z technického názvoslovia	151, 347
(Hamovka-brzda 151. — Housky-húsky-hrudy 152. — Kirner-dŕľčik-priehlbnik-označnik 152. — Kludné zaŕaženie-pokojné zaŕaženie 152. Kolo-koleso 152. — KovaĽlina-nákova 152. — Mastiľ-mazať 152. — Meridlo-meradlo 152. — Okuje-okoviny 152. — Pumpa-čerpadlo 152. — Riadiť-upravovať 152. — Riadič-vodič 152. — Sleváreň-slieváreň-lejáreň 152. — Strojová časť-strojná časť 153. — Šoupátko-souvátko-zasúvač-posúvač 153. — Stroska-struska-troska 153. — Šraub-šraubka-krutka-skrutka 153. — Traverza-hrada 153. — Válečkové ložíško-valčekové ložíško 153. — Vstrek-vstrik 153. — Vyplachovať-vyplakovať 153. — Wheatstoneov mostík-môstik-Wheatstoneov mostík 153. — Zámok-zámka 153. — Čep = čap 347. — Článok = ohnivo 347. — Fréma = podstavec 347. — Glazúra = poleva 347. — Jaderník = jadrovník 348. — Kompresor = stlačovač (zhustič) 348. — Konštruktér = konštruktor 348. — Medikovec = medikováč 348. — Nistej = topenisko 348. — Otáčivý = otáčavý 348. — Pechovať, pechovačka = srážať, srážačka 348. — Rehtačka = rehotáčka 348. — Sokel = podstavec 348. — Správkáreň aut = opravovňa aut 348. — Šraubovák = skrutkovač 348. — Ťažený drôt = ŕahaný drôt 348. — Tavidlo = topidlo 349. — Tkalcovský stroj tkáčsky stroj 349. — Váleovať, válcovňa = valco-	

vať, valcovňa 349. — Víko, víčko = veko, viečko 349. — Ventil, záklopka = záchlopka 349. — Vzdušné potrubie = vzduchové potrubie 349. — Vysokotlaký = veľkotlakový 349. — Šraubovňa = skrutkovňa 349. — Kotláreň, kotolňa 349. — Sústružif, sústružník, sústruh točif, tokár, točovka 349.)

<i>Dr. O. Ferianc:</i> Ornitológické názvoslovie	39, 101
<i>Michal Godra:</i> Dakolko skromných myšlienok o slovenčine	1
<i>H. B.:</i> † Stanislav Petřík	169
<i>Dominik Hudec:</i> Deadjektíva	204
<i>Anton Jánošík:</i> Predložka <i>u</i> v slovenčine	29
Zo školskej slovenčiny	80, 132, 241, 286
(Pľuvátko či pľuvák? 80. — Kvantita rozkazovacieho spôsobu S1. — Prídavné mená na <i>-ný</i> a <i>-ový</i> 132. — Lev, Iva či lev, leva? 241. — Ukážka či ukážka? 286.)	
Kvantita slov <i>bruško-bruško, úško-uško</i>	197
Kráľovná či kráľovna? — Gazdiná či gazdina?	330
<i>Belo Letz:</i> Prechýľovanie v Bernolákovej Etymológii	19
O pronominálnom skloňovaní zámen slovenských	65
Mená zamestnania	125
Vokalizácia predložiek	191
Deminutíva v poézii Janka Kráľa	273
<i>Jožo Martinka:</i> Rečové novôtky v zemepise	99
(Švábsky Jura-Švábska Jura 99. — Amazonka-Amazon 100. — Kavkaz-Kaukaz 100. — Točna-točňa 101. — Predel-priedel, ráztoka 101.)	
Vlúdené slová do slovenského prírodopisu	201
(Tasomnica-pásomnica 201. — Jícen-pažerák 201. — Krunier-pancier 202. — Ryhovanie-brázdovanie 202. — Rosol-huspenina 203. — Stepýš-slepúch 203.)	
<i>Stanislav Mečiar:</i> Funkcia cudzích slov v poézii	113
<i>Ján Mihál:</i> Z prekladovej literatúry	45
Smutné skúsenosti	90
Pracovné učebnice jazyka slovenského	139
Zo slovenskej skladby	177, 246, 281, 335
Puristické drobnosti	257

<i>Stanislav Petřík</i> : Spôsoby stredoslovenského zdôrazňovania	
prizvukom	25, 72
Píšeme zbytočne veľa čiarok	123
<i>Ján Smrek</i> : Ozaj len provizórium?	8
<i>Eudmila Škultéty-Pikulová</i> : Niekoľko častých chýb	210, 254
(Množné číslo priezvisk 210. — Nevesta? 211. — Iványiová? 211. — Keď-kedy 211. — Viac-väčšmi, najviac-najväčšmi 211. — Silný-tuhý-hrubý 211. — Rana-výstrel-úder 212. — Zbytočný trpný stav 212. — Ohlásiť-prehlásiť-vyhlásiť 212. — Nie je, nie sú-nieto 254. — Klud, kľudný 254. — Až 255. — Stúpať 255. — Samotný 255. — Pás-opasok 256. — Rozbiť-prebiť, zabiť 256. — Predsa-veď 256. — Tolstoja, Tolstojovi? 256. — Pohádka, pohádkový 256. — Rovnako staré? 257. — Krátka doba? 257. — Zakúpené? 257. — Nakupovať? 257. — Vypožičať? 257. — Nešťastie ho stretlo? 257. — Nie je tomu tak? 257.)	

Rozličnosti

A (spojka) 57. — A (výslovnosť) 58. — Ā = po 58. — Aby 58. — Aby som 58. — -ae 58. — À conto — na účet, preddavok 58. — Ačkoľvek = hoci, hoc, čo aj 59. — Ae = e 59. — Afrikán = Afričan 59. — Agave = agáva; aloe = aloa 172. — Aj 59. — Aj-aj 59. — Akatolík = nekatolík; akatolícky = nekatolícky 60. — Ako 60. — Akonáhle = len čo, sotva, ledva, toľko čo 60. — Akosi 60. — Aksamit = aksamiet 60. — Aktuelný = aktuálny, časový 60. — Akurát = práve; akurátnosť = presnosť; akurátny = presný, dôkladný 60. — -al 60. — -ál. 61. — Album, -mu 61. — Ale 61. — Alebo 61. — Alebo-alebo 61. — Aloe = aloa 172. — Alsas 171. — Alternatíva 62. — Alžír, Alžírsko 172. — Anežka = Agnesa 171. — Angora = Ankara 62. — Ani 62. — Ani-ani 62. — Apač a apač 172. — Apo = otec 62. — A posteriori 62. — Aposteriórny 62. — A priori 62. — -áreň, -árenský 62. — Armén, Arménsko 172. — -árňa = -áreň 62. — Arnošt = Ernest, Arnoštka = Ernestína 172. — A síce = a to 62. — Asnáď = azda, hádam, vari 62. — Aspirant 63. — Astrachán; astrachánsky 63. — Asýria, Asýrsko 63. — Atď. 63. — Augúr; augúrsky; augúrstvo 63. — Auktor = autor; auktorita = autorita 63. — Auto 63. —

Autokracia 63. — Avšak 63. — Azda 62. — Až 64. — Bačoveň =
 bačovňa 64. — Bahnište = bahniko 64. — Báječný 64. — Ba-
 liaci 64. — Baliaci papier? 112. Banovať za niečím, niečo
 64. — Baránok 174. — Bárkto, bárskto = hocikto 173. — Báf
 sa niekoho, niečoho 64. — Baviť (sa) 64. — Bečeľovať 64. —
 Bedľiť 107. — Bedrich = Fridrich; Bedriška = Frederika 64. —
 Behom 107. — Beľmo 173. — Beránok = baránok 174. — Bezmála
 112. — Bezpečne 174. — Bezpochyby 112. — Bezpredmetný 174.
 — Bezprostredný 174. — Bez toho, aby 173. — Blbec? 174. —
 Bože, chráň! 174. — Božechráň 174. — Brať podiel na niečom =
 mať podiel na niečom 174. — Byť v stave 174. — Cestou? 174. —
 Cez 175. — Cieľom preskúmania? 110. — Cigán, Cigánka-cigán,
 cigánka 230. — Cituplný, cituprázdny? 235. — Cudzozemsko, cu-
 dzina 235. — Čaša, čašník, čašnica 236. — Časový 60. — Česko-
 slovenská republika-Republika 231. — Česnak = cesnak 236. —
 Četník 110. — Čiastka = suma 175. — Činžák 175. — Čočka =
 šošovica, šošovka 175. — Črieslo = čerieslo 236. — Dáky, dáko
 = dajaký, dajako 236. — Ďalekopis 175. — Dárok = darček
 175. — Dať 112. — Dedič, dedičský, dedičstvo 175. — Delitko =
 delidlo 237. — Devädesiat = deväťdesiat, pädesiat = päťdesiat,
 šesdesiat = šesťdesiat 237. — Dialnopis = ďalekopis 175. —
 Dievčí = dievčenský 175. — Dĺžno = treba 175. — Dobrozdanie
 175. — Dohliadnuť, dohliadať-dozrieť, dozeráť 237. — Dôkladný
 60. — Doobeda = predpoludním, poobede = popoludní 237. —
 Dopredu 112. — Dopriať, dožiťiť 238. — Ďordína = georgína 238.
 — Doslova 112. — Doska (pamätná) = tabuľa 111. — Dostať sa
 do úzkych 175. — Dostaviť sa na súd, na skúšku ap. 176. —
 Dôtka = pokarhanie 238. — Dotyčný úrad 176. — Doprevádzať
 = sprevádzať 176. — Dozorčí-dozorný 234. — Drevotisk = dre-
 votlač 238. — Driev, drievny 238. — Drtidlo = drvidlo 238. —
 Držať 171. — -ec 170. — -ek 170. — Elsas, Alsan = Alsan 171.
 — Ernest, Ernestína 172. — -evacký = -evský 352. — Eventua-
 lita; eventuelne = eventúálne 171. — Fabrikát, výrobok 172. —
 Fridrich, Frederika 64. — Fronta = front 172. — Gazdiná 176.
 — Gregor 171. — Gustav = Gustáv 238. — Haagsky, sovietsky
 350. — Hádám 62. — Hejtman = hajtman 176. — Hlboktlač =
 hlbokotlač 176. — Hocikto 173. — Hočas, hočascko? 239. — Ho-
 rebrať, horevziať? 176. — Horvát = Chorvát 176. — Hrabá =
 gróf 239. — Hrehor a Gregor 171. — Hrubian = grobian 238. —

Chorvát 176. — Chráničko — chránidlo 231. — Chrustavka, chrumka, chrupavka = chrupka 351. — Chtenie? 239. — Chudo- = málo- 351. — Chudokrvný 239. — Iluzórny 350. — Ing. a inž., Dr. a dr. 238. — Inter- = medzi- 239. — -ivo, ive 109. — Izebná = chyžná 239. — Jeden 228. — Jedlopis = jedálny listok 240. — Jednotný počet? 240. — Je na tom zle 174. — Jugoslovan = Juhoslovan 240. — Južné, západné a východné Slovensko 112. — Kameňolom, kmeňoslovie 240. — Kapalný? 240. — Kapesný formát? 240. — Kartáčový otisk = kefový obsah 109. — Káznica 240. — Kefový obsah 109. — Knedlik = knedľa, knedlíkový = knedľový 268. — Kojná = dojka 240. — Kompetentný úrad 269. — Kontrarevolúcia = protirevolúcia 269. — Kresliaci papier, baliaci papier? 112. — Kupiť — kopiť, nakupiť — nakopiť 352. — Latina = latinčina 112. — Len čo 60. — Ledva 60. — Levný, ľavný = lacný 351. — Liečba 350. — Liter, v litri 352. — Luza = sberba 352. — Mám hlad 239. — Manévry = manévry 352. — Mať účasť na niečom 174. — Memoáry = memoáre 352. — Mluva- reč 229. — Mluviť? 269. — Moch = mach 269. — Mojeho = môjho, mojemu = môjmu 270. — Msta = pomsta, mstiteľ = pomstiteľ 225. — Mučedníca = mučenica 270. — Mžik = mih, mžikať = miháť 270. — Najavo 112. — Naozaj 112. — Návladný? 232. — Nažltlý-žltkastý 232. — Nechať = dať 112. — Nekatolík, nekatolícky 60. — Nepredložená vec? 230. — Nežli 270. — Nie len = nielen 110. — No 110. — Obrateľ = stavec 270. — Obtiaž = farcha, fažkosť 270. — Oddaľovať 109. — Odkaz, odkázať 173. — Odklad platenia za podmienok? 234. — Odpis daní 234. — Odpoveď, gen. sg. a nom. pl. odpovede 111. — Odpredu 112. — Odzadu 112. — Okršlek? 270. — Opravdu — naozaj, ozaj 112. — Otekať, otekľina? 231. — Olisk = obsah 109. — Ovpływňovateľ 270. — Ozaj 112. — Pádny krok? 271. — Paginovať = stránkovať 271. — Pamätná doska = pamätná tabuľa 111. — Pane Novák? 351. — Pánu doktorovi 271. — Patrný, patrný? 271. — Percento; g. pl. pereient = percent 225. — Plaid = pléd 271. — Plátea, príjemca 235. — Platbná zároveň 232. — Po uplynutí dvoch rokov 304. — Počasné hodiny 225. — Podomný = podomový 230. — Poplatník = daňovník 231. — Porád? 271. — Potážne? 235. — Povstať 271. — Práporčník = zástavník 233. — Práve 60. — Prax, syntax 233. — Prebytok = zvyšok, prebytočný = zvyšný 226. — Predizba, predsieň, predstráž, predtucha, predur-

čenie 265. — Predložka k 266. — Predložka proti 272. — Predom = vopred 271. — Predpojatost = zaujatost 271. — Presnosť, presný 60. — Preto, lebo = 1. keďže, 2. pretože 271. — Pribyť = pribudnúť, pribývať = pribúdať 272. — Priezviská na -ek a -ec 170. — Príslovky na -ivo, -ive 109. — Prosiť na to? 351. — Prostý-jednoduchý 229. — Proti 350. — Protivlak 112. — Prušiak = Prus 272. — Renomé, renomovaný 272. — Resumé 272. — Ret, retný, retnica 272. — Rohlík = rožok, rohlíček = rožtek 272. — Rozdeľovanie prídavných mien dobrý, bystrý atď. 112. — Rozpadnúť sa v niečo = na niečo 229. — Rozpustilý = samopašný 171. — Rožeň = razeň 272. — Rušeň 108. — Rušňovodič 108. — Rýchlovlak = rýchlik 109. — Sadzáreň = sadziareň 304. — Samohláska ä 233. — Samopašný 171. — Samovražda, samovzdelávací 303. — Skreslený 112. — Slová, slov; stanovy, stanov 173. — Slovesné podstatné mená 226. — Snôška = snáška 303. — Sobec = sebec, sobecký = sebecký, sobectvo = sebeckto 352. — Sosňať = sňať 303. — Sotva 60. — Sovietsky 350. — Spreádzaf 176. — Spústa 229. — Stanovy, stanov 173. — Sťažnosť do predpisu daní? 234. — Stroskotaf-stroskotaf sa 232. — Stávajúce pomery? 111. — Strojvodec = rušňovodič 108. — Suma 175. — Svetonázor-svetonáhľad 232. — Šošovica, šošovka 175. — Špicatý = končitý 268. — Štýrsko = Štajersko 303. — Tabuľa (pamätná) 111. — Ťahy tváre? 304. — Tedy = teda 110. — Telesný lekár? 304. — Tiahla tvár? 304. — Tolko čo 60. — Topiareň = výhrevňa 108. — Topné teleso = výhrevné teleso 108. — Tra 351. — Treba 175. — Túha = túžba 304. — Ujde to? 233. — Ujsť, utiecť 173. — Úkon = výkon 235. — Úroky z omeškania? 234. — Ursínyovo = Ursínovo 225. — Usnadniť = obľahčiť 304. — Uvádzať v pohyb? 230. — Vadné zbožie? 304. — Vari 62. — Včetine? 112. — Veliký, veľký 304. — Vzdajší = každodenný 304. — Vierohodný = hodnoverný 239. — Vlani, lani 269. — V stave 174. — Vydobyť pohľadávku? 232. — Výhrevňa 108. — Výhrevné teleso 108. — Vynechávanie spojky že 230. — Vypadá zle? 352. — Výrobok 172. — Výslovnosť slov juristi, husiti atď. 110. — Vzďaľovať 109. — Vzhľadom 174. — Vzkaz = odkaz, vzkázať = odkázať 173. — Za času = za 111. — Zabývať sa = zaoberať sa niečím 351. — Zadovážiť-zaopatriť 232. — Zahájenie úpadku? 234. — Zárobok-výrobok 234. — Zozadu 112. — Zúčastniť sa 109. — Zvoniť-cengaf 231. — Žid-žid 230. — Žužel = žúžol 266.